

Generalitat i ajuntament preparen el relleu definitiu dels empresaris de la Fundació MACB

Qui paga, ja mana

El dia, ningú no sap quin, que el Consorci del Museu d'Art Contemporani de Barcelona torni a reunir-se, tot indica que elegirà nou director, esbandirà els "empresaris prepotents" i Pep Subirós, l'inventor del museu, serà públicament immolat. Un final que s'acosta inexorable.

Quan el president de la Generalitat de Catalunya, i alhora president del Consorci del Museu d'Art Contemporani (MACB), Jordi Pujol i Soley es decideixi a convocar una reunió del Consell General del MACB –i la cita anterior és del 6 d'octubre del 1992– amb els cinc representants de la Fundació MACB, els cinc representants de l'ajuntament i els cinc representants de la Generalitat, llavors, potser aquest setembre-octubre, tothom ja sabrà com s'ha acabat exactament aquesta llarga tragicomèdia d'un museu encara inexistent que tindrà acabat, la tardor del 1994, l'edifici blanc i lluminós de Richard Meier, però que encara no sap, a hores d'ara, quins quadres hi podrà ficar.

Sabrem –ja s'intueix ara– qui ha guanyat i qui ha perdut. No queden gaires secrets a palesar. A diferència de la *crisi de novembre*, on tot i enfrontar-se públicament dos criteris contraposats d'entendre un museu d'art contemporani quedava un marge per a negociar, aquesta *crisi de maig*, provocada per la redacció unilateral per part de l'administració d'una nova proposta d'estatuts del Consorci, equivaldrà a l'ocupació institucional, irreversible i innegociable, del Consorci del MACB i la desaparició efectiva de la participació privada *tal com era coneguda fins ara*. Però aquest cop d'estat, que no nega cap dels interlocutors del museu quan s'expressa des de l'anonimat, és encara més irreversible perquè les relacions personals entre alguns membres del Consorci s'han deteriorat tant que alguns han passat de considerar-se rivals difícils a esdevenir enemics virulents. Directes i acarnissats.

Al novembre de 1992, Pep Subirós i Oriol Bohigas, forçant mútuament les bones maneres, podien sopar amb Pasqual Maragall i fer-li creure que no hi havia res d'insoluble al MACB. A la sobretaula, podien imaginar-se que les seves diferèn-

Les obres de la segona fase del MACB, encarregades a l'empresa COMSA, van a ple rendiment.

CARME PUERTOLAS

cies sobre el nacionalisme –Subirós no entén que algú d'esquerres pugui ser amic de Max Cahner– no eren tan incompatibles, vist que els unia un cert model de ciutat. D'acord que Bohigas, quan presidia la Fundació Miró, en 1987, s'havia negat a cedir-los l'edifici per a l'exposició *Barceló, Barcelona*, perquè l'Oriol considerava la revelació mallorquina un *bluf*, humiliació que Barceló no ha oblidat mai. Però quan, anys més tard, el comissari d'aquella exposició, Jean-Louis Froment, convertit en assessor *especial* del MACB, i Pep Subirós van anar al seu despatx d'arquitectes a mostrar-li, en visita privada, l'avantprojecte museològic –l'estabilitat, la flexibilitat, la mobilitat, l'aposta per l'art actual, universal, i la mirada innovadora del passat– Bohigas, sempre segons Subirós, va fer-ne grans elogis, “¡Collonut, tu!” I a la tardor que Bohigas va ser investit regidor de Cultu-

ra, la del 1991, Subirós va anar-lo a veure a la Virreina. I, seguint el ritual de benvinguda, va posar a disposició del nou regidor alguns dels seus càrrecs simbòlics; patró de la Fundació Tàpies i de la Fundació Miró per mandat municipal. I, abans d'un mes, ja li telefonaven de la Miró demanant-li si era cert que havia cessat voluntàriament. Indignat, Subirós va escriure-li una carta que Bohigas no va contestar mai. Detalls, potser.

I entranyes, també, perquè Subirós és amic de Josep Anton Acebillo, director tècnic de l'IMPU, empresa mixta encarregada de les obres olímpiques, igualment vinculat al cercle més íntim de Maragall i igualment enfrontat a Bohigas per criteris irreconciliables –tècnics i personals– sobre urbanisme. Però hi ha encara més entranyes: la relació d'amistat, teixida per Acebillo i Subirós amb Richard Meier arran de les obres de construcció del

MACB, contrasta amb la fredor reticent que sempre han gastat Meier i Bohigas. L'arquitecte americà ha estat l'únic "convindicat internacional" de la Barcelona olímpica que s'ha permès el luxe de criticar obertament la idea corbuseriana dels dos gratacels de la vila olímpica i un dels arquitectes de prestigi que es va negar a signar el manifest d'arquitectes, impulsat per Bohigas, contra la torre de telecomunicacions de Montjuïc, una construcció que havia estat proposada a Santiago Calatrava per Acebillo i Maragall

En el terreny professional, Meier va molestar-se força per l'adjudicació al despatx Martorell-Bohigas-Mackay-Puigdomènech, l'abril del 1990, del primer premi –a ell li va correspondre el segon– d'un concurs internacional per la rehabilitació de determinades zones urbanes d'Ais de Provença, gràcies al vot de qualitat de l'alcalde que volia, contra el criteri d'alguns membres del jurat, la intervenció de Bohigas. Detalls i entranyes. Teranyines de lleialtats personals que expliquen, només en part, que Josep Anton Acebillo deixés el consell general del Consorci del MACB just abans que hi entrés Bohigas.

Quan a principi del 1992, la Fundació MACB proposa que Pep Subirós passi a ser conseller delegat del Consorci, i s'oficialitzi estatutàriament la preeminència executiva d'aquest gestor cultural en l'organigrama del museu, és de nou Bohigas qui hi interposa el seu *vet* personal, secundat, immediatament, pel conseller.

Mentrestant, Subirós ja s'havia adonat que la nul·la presència de l'art català en l'avantprojecte del MACB, criticada per la comissió executiva de la Junta de Museus, pocs mesos després, podria servir per a iniciar una estratègia d'assalt institucional contra la Fundació. Calia preveure-la i aturar-la. Froment, Rodés i Subirós s'entrevistaven amb Richard Meier, primer a Nova York, després a París, per convèncer-lo que converteixi el subterrani destinat a magatzem en sala d'exposicions, a base de traslladar els fons a l'edifici adjacent del Convent dels Àngels. Aquest canvi permetria de situar la secció retrospectiva –la quota catalana– al soterrani i desembussava un museu que, segons Froment, s'ofegava en pocs metres quadrats. Malgrat la irritació inicial, Meier accepta d'estudiar-ne la conveniència, però n'informa només –perquè considera que són ells qui manen– Rodés i Subirós. Sense cap mena de prospecció de costos, avaluats posteriorment en quasi 600 milions de pessetes, i sense considerar les dificultats pràctiques –ja hi treballaven al subterrani–, els prohoms de la Fundació van creure que tenien una carta sorpresa que desmuntaria els atacs historicistes d'Eduard Carbonell, el director general de Patrimoni, cada cop més interessat a fer

CARME PUÉRTOLAS

front comú amb Bohigas i a "redreçar" el MACB. Però, de fet, la Fundació no temia ningú. Macià Alavedra, que no assisteix a cap reunió de la Fundació, els avalava davant Pujol i Pep Subirós ho feia igualment davant Maragall. ¿Qui és que pot lluitar contra aquest ordit de relacions? ¿Un conseller prudent i mal·leable? ¿Un regidor que no és amic íntim de l'alcalde?

FILTRACIONS

Hi ha, en ple octubre del 1992, després de l'última reunió del Consorci, el 6 d'octubre, dues filtracions periodístiques –atribuïdes, amb igual convicció, a Bohigas i a Subirós– que encavalquen la Fundació cap a l'enfrontament suïcida. El triangle Subirós-Rodés-Figueras creu, després de llegir l'extracte de l'*Informe Bohigas* publicat a *El País*, que "s'ha descobert" la seva intenció de carregar-se el paper de la burgesia en la vida cultural i ho fan avinent a l'alcalde. La filtració del projecte museogràfic de Froment, dies abans, i la convicció que ajuntament i Generalitat preparen la substitució d'aquest director a l'ombra que és Froment tot agraint-li els "serveis prestats", convenç la Fundació que s'ha de plantejar ja la braça *societat civil-burocratesy* que Subirós creia suficient per a aturar la tempestat bohiguista.

Però l'empat va desfer totes les previsions. La conferència de premsa de la Fundació, del 9 de novembre, presentant unilateralment el projecte Froment, va cremar per sempre les possibilitats del museòleg francès a Barcelona que, mesos després, reclòs al *balneari* de Bordeus, molest i confús, es considera "utilitzat" per Subirós. La conferència de premsa institucional, l'endemà, va sedimentar públicament l'estratègia Bohigas-Guitart i, de retruc, va consolidar l'aliança interna Bohigas-Vicens a la regidoria de Cultura que té, en clau política, un significat d'entesa bàsica entre els dos socis de l'ajuntament, PSC i IC. La carta posterior dels seixanta-un empresaris a l'alcalde denunciant l'actitud "insultant" de Bohigas va provocar, en pocs dies de diferència, una carta de suport a l'arquitecte per part de seixanta-un intel·lectuals. Una braça massa igualada on Subirós tan sols es defensa

La tardor de 1994 s'inaugura, al centre històric de Barcelona, un fantàstic submarí blanc.

CARME PUÉRTOLAS

en el terreny de l'amistat amb l'alcalde. I comença a entendre que tot és negociable, excepte el seu cap i els de qui el segueixin. Oriol Bohigas no consentirà que l'ajuntament mantingui dues polítiques –Subirós és membre de la Fundació MACB, en nom de l'ajuntament– al mateix recinte museístic i no perdonarà a Subirós que utilitzi les tribunes periodístiques –i, si s'escau, els periodistes– per atacar la seva acció de govern

Però Subirós, que s'ha oblidat de distàncies iròniques, tampoc no està disposat a admetre el doble joc del regidor arquitecte, que no es defineix realment en favor de cap projecte museogràfic, sinó d'un increment de poder institucional que, segons els criteris de Subirós, és, abans de res, un increment del poder personal de Bohigas. Per als teòrics d'una pau sense Subirós, molts i a tot arreu, el columnista té una resposta incansable. "Només dimitiré si m'ho exigeix l'alcalde". I ho repetirà, cada cop amb més intensitat. Constantment.

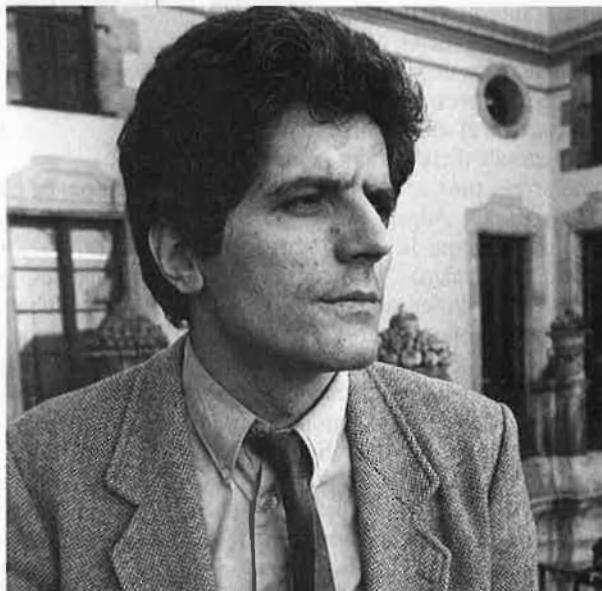
Ell no desisteix de creure que l'alcalde cessarà Bohigas quan s'adoni, per exemple, que aquest incompleix "l'ordre" d'entendre's amb Rodés a tot preu que, segons Subirós, li ha estat donada directament per Maragall. Bohigas, en canvi, conscient que l'alcalde no cessarà ningú, perquè tots dos formen part de l'univers maragallà, ha preferit d'adoptar una estratègia institucional que l'alcalde no podrà refusar encara que li dolgui.

Pep Subirós –un romàntic, a la fi– perdrà el museu que ell, l'alcalde i Rodés van saber inventar-se en capvespres llunyans plens d'eufòria cívica. El perdrà, i així està escrit, en la propera reunió del consell general on s'hauran de "fer efectius els presents acords", és a dir, "l'aprovació de la proposta de modificació dels Estatuts del Consorci del MACB". La clau del pany que li tancarà la porta inaugural del MACB. Aquest pot ser el guió d'una hipotètica derrota.

ANATOMIA D'UN ASSASSINAT

Un dia sense glòria. Tothom hi arribarà dessagnat i malferit, fins i tot deprimat, però els vencedors aniran per feina. No hi

haurà cap més treva. Els prohoms de la Fundació plantarien cara al bloc institucional, sempre que es decidissin a assistir –cosa de què tenen seriosos dubtes– com a convidats d'honor al seu funeral públic. Per començar, el plenari del Consorci acceptaria la dimissió del director del museu, Daniel Giralt Miracle, que ell mateix ha proposat, i que, gràcies a la seva manca d'autoritat, tots han desitjat. En una primera hipòtesi, el substituiria Tomàs Llorens –ex-director de l'IVAM, ex-director

Els aires d'acord institucional no afavoreixen l'estratègia burgesa de Pep Subirós.

D. UMBERT

de CARS i actual conservador en cap de la Col·lecció Thyssen– que hauria d'establir uns criteris definits –historicista però arriscat, tot alhora– respecte a la col·lecció permanent del museu, la política d'exposicions i tot allò que un director "que mani" ha de saber fer.

Lògicament, doncs, el plenari del Consorci decidiria de rescindir el contracte –que s'acaba el 31 de desembre del 1993– al director del CAPC de Bordeus, Jean-Louis Froment, a qui havien encarregat al 1990 la realització del projecte museològic i museogràfic del MACB ja que, des d'aquesta reunió, el director ha d'assumir totes les prerrogatives "delegades" efectivament en Froment fins el novembre passat. Sabent per descomptat que Froment no vol sentir parlar de Barcelona i les seves conxorxes polítiques, cap membre del plenari no proposarà d'incloure'l en la comissió tècnica assessora, que es limitarà a assessorar, com indica el nom, el director del Macba. Tot i que algun representant institucional recordarà "l'aportació molt positiva" d'aquest museògraf francès al projecte del MACB, tal com ja va fer el

mateix conseller de Cultura en una carta recent dirigida a Froment, filtrada a la premsa i, pel que sembla, mai no llegida per l'interessat.

El Consorci també posaria a votació una reforma dels estatuts que seria aprovada amb tota seguretat, perquè només necessita una majoria de 2/3 –Generalitat i ajuntament només–, el qual provocaria, se suposa, l'autoclusió immediata de la Fundació MACB, exclusivament reduïda, en aquest nou articulat, a la compra –fiscalitzada– d'obres d'art i completament separada de la gestió –tècnica– i la direcció –artística– del museu. En resum, s'establiria una comissió d'administració, integrada per representants de la Generalitat i l'ajuntament, amb funcions en la gestió econòmica i administrativa, i dependent del consell general, però la càrrega de profunditat estatutària se centra en les obres artístiques de la Fundació que, per a formar part dels fons del Museu, haurien de rebre l'aprovació del consell general, previ informe preceptiu de la comissió tècnica assessora, que, alhora, és designada pel consell general. Però la redacció, ràpida i un punt caòtica, dels nous estatuts no preocupa excessivament les institucions. Es poden canviar. Sempre que desapareguin, diuen, aquests empresaris que no paguen el museu però volen manar-lo. Llavors tot tindrà solució.

I, finalment, la cirereta. El veritable turment dels ideòlegs de la conquesta del MACB –Oriol Bohigas i Eduard Carbonell–, s'acabaria en aquesta pròxima reunió del Consorci. S'anomena comissió delegada i és, tal com pertoca, el veritable comitè de govern del museu. Es reuneix un cop al mes i, a vegades, cada quinzena. La desídia de les administracions a l'hora d'elaborar els primers estatuts va comportar que el vice-president segon, Leopoldo Rodés, presidís de fet totes les reunions del consell general i la comissió delegada per la inassistència del president del Consorci, Jordi Pujol, i del vice-president primer, Pasqual Maragall.

L'article sis dels nous estatuts –"la presidència del Consorci podrà ser delegada en cada sessió pel president i vice-president"– deixa sense cadira simbòlica Leopoldo Rodés i serveix per a amorosir la ferida del conseller Guitart, que delegava, encetat d'orgull, la seva presència al consorci, i a la preada comissió delegada, o bé en el secretari general tècnic del departament, Joaquim Triadú, o bé en el director general de patrimoni, Eduard Carbonell. D'aquesta manera, el triumvirat històric Rodés-Figueras-Subirós feia i desfeia en

Oriol Bohigas, el regidor il·lustrat, CARME PUÉRTOLAS vol un museu públic.

El director desnonat

presència d'una colla de secundaris mig absents —el periodista Frances Noy, els mecenes Josep Maria Catà i Josep Antoni Rumeu—, el director, el gerent i dos càrrecs municipals —Miquel Lumbierres, coordinador de cultura, i Xavier Casas, regidor de districte— que Subirós mateix havia decidit d'incorporar a la comissió delegada per evitar, sobretot, que hi entressin a “destorbar” Bohigas i Vicens.

Perquè quan Oriol Bohigas assisteix, el 12 de desembre del 1991, a la primera reunió del consell general com a flamant regidor de Cultura, s'adona ràpidament que allà no s'hi decideix res. Pertany al patronat del Museu Nacional d'Art de Catalunya, forma part de la seva comissió delegada, que alguns membres del patronat critiquen pel seu secretisme, i, en conseqüència, comença a exigir la convocatòria continuada del consell general decapitant així l'autonomia —“excessiva i prepotent”— d'aquesta “equivoca” comissió delegada que Rodés convocava a plaer. Així doncs, la futura reunió del consell general elegiria una comissió delegada al gust de les administracions. Eduard Carbonell, fins ara només *delegat* pel conseller a la comissió executiva, i Oriol Bohigas, *aparcat* al Consell General, tindrien l'oportunitat de situar-se en el centre neuràlgic del Museu fent prevaldre la veu i el vot de les institucions—l'autèntica maniobra política— Els estatuts són dos folis passats per fax... I molt més també.

LA DECLARACIÓ DEL FAX

Els responsables de la Fundació diuen

En 1990, Daniel Giralt Miracle va intentar exercir de director de museu i va presentar davant la comissió delegada del Consorci un primer projecte museogràfic fet, de dalt a baix, per ell mateix. Concebia un museu “marcadament contemporani, els antecedents artístics no haurien d'anar més enllà de la guerra civil” on, tanmateix, “caldría preveure una sala prologal que donés referència de les grans individualitats universals de l'art català”. Una col·lecció que abastés, també, “tot el relacionat amb arquitectura, disseny i noves tecnologies”. Dos anys després, Daniel Giralt Miracle defensava el “brillant” projecte museogràfic de Jean-Louis Froment, el director del CAP de Bordeus, absolutament imbricat amb l'art dels vuitanta. Havia acatat el nou status quo imposat per la Fundació. El gener del 1990 no havia dimitit quan Rodés i Subirós, però també Guitart, van rebutjar el seu projecte i van decidir de buscar *algú* perquè prengués la direcció museogràfica mentre ell s'ho mirava. Froment va ser l'escollit i Giralt Miracle va haver d'acomodar-s'hi. Quan el Consorci s'ha trencat, i les institucions han recuperat la figura del director, Giralt ha ofert, en carta al president Pujol, la dimissió. En ple 1993, no ha presentat, doncs, el nou projecte museogràfic que les institucions van demanar-li, l'octubre de 1992, sobre les runes del projecte Froment. Sol i després d'haver dimitit, Giralt espera que algú venci en un museu que no té logotipus perquè Josep Maria Figueras no sabia qui era Perret.

O. M.

que mai no s'havia parlat de reformar els estatuts del Consorci en les múltiples reunions a tres bandes (almenys set, secretes i per parelles: Leopoldo Rodés—Josep Maria Figueras, Oriol Bohigas—Francesc Vicens, Joan Guitart—Eduard Carbonell) per resoldre civilitzadament el contenciós sobre la línia museogràfica i l'estructuració del MACB. Els responsables de les administracions recorden que, en l'última reunió a tres bandes, a principi de març, el conseller de Cultura va anunciar que es preparava un canvi d'estatuts i tant Rodés com Figueras van afirmar que “l'estudiari” un cop el tinguessin a mans. Després, els representants institucionals van trobar-se que el calendari de reunions fixat per a discutir la proposta de nous estatuts no es podia dur a terme per “problemes d'agenda” dels membres de la Fundació i, sempre en l'anonimat, aquests representants institucionals consideren que era millor acotar, amb propostes concretes, unes negociacions encallades en la insolència —destaquen, sobretot, la de Josep Maria Figueras— i la incomprensió rotunda entre els dos interlocutors, un cop perdudes recíprocament les ganes de treballar en equip. Variacions cada cop més angunioses sobre una obvietat massa estrident: no hi ha res a negociar.

La comissió delegada executiva de la Fundació rebia aquest articulat a l'abril i, des d'aquell moment, que el col·lectiu d'empresaris estudia fórmules jurídiques per desvincular-se completament de les administracions, que han aportat, fins al 1990, 325 milions de pessetes, per continuar, amb tota llibertat, proveint d'obres els museus catalans, excepte el MACB. 1.000 milions per invertir i un centenar d'obres que podrien tenir un espai permanent a la Tecla Sala de l'Hospitalet.

El comunicat final del Patronat Fundació MACB es feia públic dimecres 26 de maig. Abans de formalitzar el “clima de desconfiança totalment aliè”, que implicarien els nous estatuts, la Fundació organitza la seva pròpia col·lecció. Amarg. Havien esperat tres setmanes que Maragall contestés una carta personal de Leopoldo Rodés. No ho va fer i van llegir al diari que l'alcalde deia que s'havia de començar de zero. Començar de nou. Ells ja no hi seran. Set anys després, els burgesos expeditius dels saraus olímpics se'n tornen, escaldats i ressentits, cap a casa. Però les guerres, i també aquesta, no s'acaben mai del tot. Subirós no es morirà en silenci.

Oriol Malló